

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. д-р Анна Илчева Цоловска, СУ”Св. Кл. Охридски” -
професор по професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,
по процедура за присъждане на научна степен „доктор на науките“
в област на висше образование 8. Изкуства
шифър 8.2. Изобразително изкуство**

към

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

Департамент „Дизайн”

С кандидат: гл. ас. д-р Биляна Калоянова

**Тема: „Основни творчески и концептуални подходи в
системата на интериорния дизайн през XX и XXI век“**

Общи бележки за дисертационния труд

Представеният дисертационен труд се състои от: увод, три глави, заключение и терминологичен речник. Библиографската справка съдържа 41 източника, от които 13 на български език и 28 на английски език. В приложение са представени 111 описани изображения, в чийто визуален контекст се развива смислово теоретичното изследване и те представляват неразделна част от него.

Заглавието на дисертационния труд отговаря на неговото съдържание. Целите и задачите формулирани в увода на дисертационния труд притежават яснота и конкретност и се отнасят към обекта на изследването. Отделните глави систематично разкриват предмета на анализа, разглеждат тезите на автора и ги защитават със съответните теоретически и визуални примери.

Част от дисертационния труд е публикувана като самостоятелното научно изследване: Калоянова, Биляна. *Структурен подход в интериорния дизайн през XX век*. София, изд. авт. 2022, 96 с. (ISBN - 978-619-188-800-9)

Дисертационният труд е обсъден и допуснат до защита от разширен състав на съвета на департамент "Дизайн", Нов български университет. Предзащитата е проведена на 08.02.2023 г.

Цел на изследването

Първото ми впечатление от тази дисертация е, че тя е много концентрирана и наситена с точната информация, която е необходима, за да се проведе изследването в детайли, но без излишни отклонения. Същевременно дава възможност нейните тези да могат да се развиват в последващи ракурси, което е много важно качество за един научен труд, за да може той да бъде отворен за надграждане. С други думи – да бъде „жив“. За това усещане също много допринася и хубавият и четивен език, на който е написана дисертацията. Авторката ни въвежда с лекота в темата. С ясни и обоснован увод ни поставя в контекста по един обикновен и удобен начин и така ни дава възможност да почувстваме необходимостта от това да поискаме да разберем какво ще ни разкаже по-нататък. Какви са мотивите и? Какви цели и задачи иска да постигне и разреши?

В следващите три глави Калоянова ни разкрива тезите си, като ги загатва още в подзаглавията. След това много задълбочено и аргументирано ги доказва, както и доказва необходимостта от съществуването на подобни анализи.

Обект на дисертацията са главните подходи в полето на съвременния интериорен дизайн, а неин предмет са генеалогията, развитието, визуалните аспекти и различните концепции, свързани с основните подходи в интериорния дизайн и движението им от началото на XX век до наши дни.

Основната цел на тази дисертация е да се обособят и представят в синтезиран вид въпросите, свързани с класифицирането на основните подходи на проектиране в системата на съвременния интериорен дизайн, като всеки отделен подход да бъде дефиниран, анализиран и разгърнат във времето, проследявайки се неговото развитие.

Акцентира се върху анализа на основните практики, концепции и визуален език на всеки подход, като се прави връзка и се търсят основания в историческата действителност, на чийто фон и поради чиято същност настъпват основните промени в развитието на интериорния дизайн според изследването. Особен интерес представляват за автора моментите, в които се проявяват и впоследствие дискутират естетическите проблеми в процесите на създаване, еволюиране и установяване на конкретен дизайнерски стил.

Обръща се специално внимание на структурирането и класифицирането на основния инструментариум на всеки подход и се създава актуален критериен апарат за категоризиране, касаещо спецификите на конкретните подходи според техните признаци и аспекти.

Друга успешно постигната в дисертацията цел е създаването на терминологичен речник на основните дефиниции, свързани с дизайн подходите в съвременния интериор. Речникът ситуира дизайна спрямо положенията на съвременната култура.

Авторката избира времевите граници на изследването да обособяват периода от началото на XX век до наши дни, като това и дава възможност да ни представи крайно поляризирани феномени, произтичащи от еднакви исторически условия. Авторското мнение в дисертацията е добре мотивирано и защитено.

Теоретичен модел и методика на изследването

Изследването е структурирано в три части:

Първата глава на дисертацията се отнася към „**Структурния дизайн подход**“, който е много детайлно проследен в нея и е направено уместното и важно разграничение между „структурен“ и „структуралистки“. Умелата и ясна теоретична разработка на този въпрос, за мен, е един от основните приноси на труда, защото показва с голям професионализъм разликите между понятията в специфичната дизайн терминология и коректно ги дефинира. Голямо внимание е обърнато на обозначаването на този водещ дизайн подход, а именно - структурният подход. Задава се въпросът защо структурен, а не структуралистки и се преминава към подробно обяснение на разликите. Дефинира се структурализмът като „изследователски метод и научен подход, разглеждащ системите през значението и

взаимодействието на различните елементи, съставни за тяхната структура“. Обяснява се, че това е метод, който е възникнал и развил се през XX в., че е приложим към сферата на хуманитарните и приложните науки и стои във философската основа на развитието на емблематични течения в изкуството през втората половина на миналия век.

Настоящият труд показва разликата между дизайн подходите чрез техният теоретичен смисъл и чрез влиянието на историческите, социалните и културните процеси, на начините на функционирането им при създаване на определени внушения, посредством прилагането на визуални кодове. Авторката оценява „структурализъмът“ като един от основните изследователски методи в дисертацията, но, за да се разграничи терминологично от един от основните дизайн подходи, подходът е означен като „структурен“, а не „структуралистки“.

С отлично познаване на историята на дизайна, Калоянова ни запознава в този исторически контекст с функционирането на структурния дизайн подход. Разказва ни как се е зародил в началото на XX век, как се е развил, и че през първата половина на века става преобладаващ. Показва ни чрез визуални примери и цитирайки имена как продължава да се използва и до днес. Според докторантката, структурният подход е “един от основните методи на проектиране, като концептуално е основан на принципите на функционализма“. За този подход, както и за дизайнът, произтичащ от него, от първостепенно значение е структурата, конструкцията и функционалността като декоративността се пренебрегва и в много случаи отрича. Това отричане, съвсем закономерно, в някои моменти стига до крайност. И тук авторката цитира имена като Адолф Лоос, Льо Корбюзие, Мис ван дер Рое, за които този подход е водещ при проектирането, създавали интериори с минималистичен изказ и силно функционалистично звучене, с ясно отличими материали, които са с водещо естетическо значение.

Като контрапункт на структурния подход на Мис ван дер Рое и неговото мото за „нищо излишно“ довело до минимализъм в дизайна, се явява радикалния подход на максимализма, който бележи възраждането на декоративния подход „илюстрирано с интериорите на Вернер Пантон, които притежават в повече от всичко“. Така темата на втората глава от дисертацията ни занимава с „**Декоративен дизайн подход**“ и различните категории на декоративния дизайн като натуралистичен, стилизиран, геометричен, абстрактен и пр.

Третата глава от дисертацията обръща специално внимание на **“ Устойчивия подход“** в дизайна в смисъл на дизайна в контекста на устойчивото развитие.

Тук се дискутира свръх-актуалната тема за устойчивостта в съвременната теория и практика на дизайна, като се изяснява понятието от всякакви гледни точки. След, което следва многопластово дефиниране на процесите в интериорния дизайн през ракурсите на историческите събития, политическите постановки, социалните и културните фигури и емоционални настроения в обществата и откриване и дефиниране на устойчивите топоси.

Разработките са направени и представени в логически ред, който защитава по убедителен начин заключенията направени в дисертацията.

Изследователски методи

За целите на дисертацията са използвани три метода на изследване:

Основният използван метод е на системен анализ. Всеки подход е разгледан като система. Изследвани са влиянията и взаимовръзките между елементите в системите. Изследваните елементи са анализирани посредством визуални образи. От друга страна разглежданите системи са проучени и представени в техните взаимоотношения спрямо социокултурната среда и нейните особености в границите на определен исторически период и функциониращите в него обществени процеси. Разгледани са подробно всички компоненти, оказващи влияние относно формирането на „визуалния знак“ в дизайна като основен наратив в проектирането (например функционален, концептуален, устойчив) и изграждането на основите на съвременния интериорен дизайн.

Друг използван от Калоянова метод е историко-генетичния. Чрез този анализ е изследвана историята на формиране и развитие на всеки подход хронологично. Отбелязани са исторически моменти, които оказват значение за обособяването на различните подходи.

И още един много важен метод използван от докторантката е методът на сравнителен анализ. Посредством него са разгледани композиционните, функционалните и концептуалните елементи на всеки подход.

Автентичност на дисертационния труд

Дисертационният труд е създаден самостоятелно от докторантката като се основава на нейния постоянен интерес към сферата на дизайна и неговата история и на силното и сериозно чувство за необходимост да се създаде класификация и да се дефинират понятията и процесите в тази материя от ракурса на различните подходи, тъй като това е най-добрият начин да се разберат визуалните състояния, кодове и послания, които интериорният дизайн овеществява.

Актуалност и значимост на проблема в научно и научно-приложено отношение

Настоящият дисертационен труд се представя като достъпна теоретизация на процесите, отнасящи се до интериорния дизайн. В него за първи път се изследват основните дизайн подходи в „техните генезис, развитие и съвременно състояние“. С последователността на цялата си работа, докторантката убедително ни доказва своето намерение и неговата реализация. Дисертационният труд класифицира и определя основните концепции с техните характерни визуални „граматики“, отнасящи се към всеки подход, дефинира и подрежда основния им инструментариум, създава използваем и адекватен критериен апарат.

Текстът би представлявал научен интерес както на студенти изучаващи дизайн, така и на професионални интериорни дизайнери и теоретици в областта на дизайна. Смятам, че би било много полезно да бъде издаден.

Публикации

Докторантката е представила публикации по темата на дисертационния труд, които покриват изискванията като брой и съдържание и показват трайния интерес на авторката към изследваната тематика.

Научни приноси

Научните приноси на гл. ас. д-р Биляна Калоянова са безспорни и отлично изложени от нея в автореферата ѝ. За мен най-съществени от тях са:

„Дисертационният труд обогатява теорията на дизайна, като въвежда в научната терминология понятието дизайн подход, в неговата пълнота,

същевременно като концептуален фундамент и практически инструмент, приложим в практиката на интериорните дизайнери....

Дисертационният труд засяга междудисциплинирана проблематика и има интердисциплинарен характер, изследва връзките и взаимодействията на интериорния дизайн със съвременното материалознание, екология, биосистеми, както и други сфери на научното познание.

Дисертационният труд използва като източник на информация широк диапазон от неиздавана в България научна литература. В труда са интерпретирани и значими по обем и малко засягани в научната литература, в областта на интериорния дизайн, информации.“

Заключение и предложение:

Оценката ми за дисертационния труд, автореферата, научните публикации и научните приноси на гл. ас. д-р Биляна Калоянова е ПОЛОЖИТЕЛНА.

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията. Постигнатите резултати ми дават основание убедено да предложа да бъде присъдена научна степен „доктор на науките” на **гл. ас. д-р Биляна Калоянова по 8.2 Изобразително изкуство.**

Изготвил рецензията:

Проф. Д-р Анна Цоловска

31.05.2023

